

LBRIS

We know
books

**POVEȘTI DE VIAȚĂ
DIN COMUNISM**

Represiune și cotidian

Claudia-Florentina Dobre
(editoare)

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Cuprins

Cuvânt înainte.....	11
Cotidianul represiunii.....	17
Ion Andrei Gherasim-----	27
„Le spun mereu tinerilor: nici nu știți, nici nu vă dați seama ce libertate aveți!” -----	27
Familia Pantelimon Chirilă -----	54
Fulga Chirilă (Pușcașu)-----	62
„Pentru mine a fost mare fericire că am scăpat de comunism, de atunci am respirat altfel” -----	62
Nasta Albu (Fiștiag)-----	75
„Și am plecat în necunoscut” -----	75
„Munci și zile” în comunism	85
Viorica Alexandru-----	89
„Din motive de dosar nu am fost primită la liceu” -----	89
Mărioara Baicu -----	101
„Nu puteai să zici nimic, să cumperi ce voiai” -----	101
Niculina Berheci-----	115
„Nu pot să spun că a fost rău” -----	115
Adriana Borda -----	126
„Nu am făcut profesoratul ca o meserie, ci ca o vocație!”-----	126
Minodora Lucreția B. -----	135
„Mă gândesc uneori cum am reușit să rezist, să fac toate astea” -----	135
Nicolae D. -----	145
„Partidul era în toate” -----	145
Rodica Iacob -----	175

„Au fost și părți bune și părți rele”-----	175
Ligia Manolache-----	184
„Femeile din familia mea au avut o viață mult mai grea decât am avut eu!”-----	184
M. M.-----	205
„În fiecare an, viața devenea din ce în ce mai cenușie ... dar am rezistat, ne-am adaptat” ---	205
Florea Militaru-----	229
„Nu mi-a plăcut în comunism!” -----	229
Elena P. -----	243
„De luptat am luptat mult și am muncit mult” -----	243
Vioara Erina S. -----	252
„S-au făcut și lucruri rele, dar și lucruri bune” -----	252
Florentina Șuteu -----	258
„Cine nu crede că situația politică nu îți schimbă viața se înșală, și-o schimbă total!”	258
Focus-grup -----	280
„Am cunoscut comunismul cu părțile bune și părțile rele” -----	280
„Adevărul e undeva la mijloc” -----	280
„Totul era gri, cenușiu, depresiv” -----	280
Avatarurile cotidianului în comunism	294
Concluzii	332
Bibliografie	335

Cuvânt înainte

În vara lui 2025, România a fost lovită de un val de nostalgie. Un sondaj realizat de INSCOP la comanda Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) dezvăluia că 55,8% dintre românii intervievați considerau că în perioada comunistă s-au întâmplat lucruri bune. Mai mult, 48,4 % consideră că „se trăia mai bine” în comunism decât în prezent, în timp ce 66,4% cred că „statul avea mai multă grijă de cetățean”(sic!). Un procent semnificativ de 77,2% afirmă că România era „o țară mai bogată decât în prezent” iar 73,2% că era „mai respectată pe plan extern” decât azi. Totuși, 59,2% recunosc că guvernul comunist a fost responsabil de crime și abuzuri împotriva poporului său, 82% fiind conștienți că „sute de mii de români au fost omorâți și torturați în închisorile comuniste”, în timp ce 80,9% cred că era o lipsă de libertate în comparație cu situația de astăzi¹.

Pentru a înțelege trendul acesta nostalgic, care pare să invadeze România și care a stârnit reacții de uimire, de îngrijorare și de superioritate intelectuală, poveștile de viață ale celor care au experimentat comunismul se pot dovedi esențiale. E important să aflăm cum s-a trăit în comunism

¹ IULIE 2025: Sondaj de opinie INSCOP Research: Percepția populației cu privire la regimul comunist. Reperete nostalgice. (2025) <https://www.inscop.ro/iulie-2025-sondaj-de-opinie-inscop-research-perceptia-populatiei-cu-privire-la-regimul-comunist-reperete-nostalgiei/>

Ion Andrei Gherasim

**„Le spun mereu tinerilor: Nici nu știți,
nici nu vă dați seama ce libertate aveți!”**

Ion Andrei Gherasim s-a născut pe 26 martie 1970 la Cluj. A făcut studiile primare și gimnaziale la Școala nr. 15 din Cluj și liceul „Ady Șincai” (azi Colegiul „Gheorghe Șincai”) din aceeași localitate. Din 26 decembrie 1989 a fost secretar personal și șef de cabinet al președintelui PNT c.-d., Corneliu Coposu, până în aprilie 1991. Între 1991 și 1995, a studiat la Institutul de Studii Politice din Grenoble. Între iunie și 11 noiembrie 1995 a fost din nou șeful de cabinet al lui Corneliu Coposu. Între 1996 și 2000 a fost deputat PNT c.-d. de Brașov ales pe listele Convenției Democratice din România. Din 2014 conduce Fundația Corneliu Coposu, al cărei președinte a devenit în septembrie 2025.

Interviu realizat pe 2 martie 2023 la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București.

Ionuț Gherasim. Foto: Arhiva personală I. Gherasim

Claudia-Florentina Dobre (CFD): Sunteți nepot și fiu de foști deținuți politici. Sunteți nepotul lui Ilie Lazăr, unul dintre fondatorii României Mari.

Ionuț Gherasim (IGh): Semnatar al Actului Unirii de la Alba Iulia!

CFD: Pentru mine este extraordinar, e așa o punte în timp... Și locul este cât se poate de potrivit pentru a asculta povestea familiei dv. despre care se știe multe lucruri dar aș vrea să îmi povestiți din perspectiva dv. Cum ați trăit lucrurile acestea și cum ați perceput istoria familiei dv.?

Ionuț Gherasim cu bunicul său Ilie Lazăr, în 1976.

Foto: arhiva personală I. Gherasim

IGh: Am privilegiul să fac parte dintr-o familie cu adevărat istorică. Bunicul meu, Ilie Lazăr, a fost cel mai tânăr semnatar al Actului Unirii de la Alba Iulia. Înainte de 1 decembrie 1918, fiind ofițer în armata austro-ungară, a dezertat împreună cu batalionul de români pe care îl conducea, având în plan să ajungă la Chișinău. Au ajuns însă la Cernăuți unde se dădeau lupte serioase și unde era cavalerul Iancu Flondor cu profesorul Sextil Pușcariu... care așteptau... Ei au fost primii români care au ajuns acolo. Povestea frumos în memoriile sale bunicul că, după ce au ajuns acolo, au asigurat până la venirea armatei române, condusă de generalul Zadig, securitatea românilor, având de înfruntat un număr impresionant de ucrainieni și de mercenari, de „rămășițe ale imperiului”, cum zicea bunicul. Și a reușit el cu soldatul Nicoară, prima dată după 144 de ani, să împlante steagul României pe primăria din Cernăuți.

După 5 zile, armata română a intrat în Cernăuți dar bunicul meu nu a rămas acolo fiindcă a dorit să meargă spre moroșeniului lui. A ajuns în Giuleștiul său natal din Maramureșul istoric unde, pe 28 noiembrie 1918, chiar în curtea casei din comuna Giulești, i-a primit pe toți delegații credinționali. Străbunica, mama lui, le-a pregătit o masă copioasă, înainte de a pleca cu căruțele peste dealul Gutâiului, cum îi spuneau ei, în fapt muntele Gufii, ca să ajungă să ia trenul de la Baia Mare spre Alba Iulia. E un moment absolut fascinant povestit de bunicul meu în memoriile sale, momentul acesta al căruțelor. Povestește și cum l-au așteptat pe „bătrânul nației”, cum îi spunea chiar Nicolae Iorga lui George Pop de Băsești³⁶, președintele de atunci al Partidului Național. Bunicul meu i-a asigurat securitatea până la Alba Iulia.

³⁶ George Pop de Băsești (1 august 1835, Băsești, -23 februarie 1919, Băsești) a fost unul dintre liderii Mișcării Memorandiste din Transilvania (1892-1894),

Iuliu Maniu și Ilie Lazăr pe Calea Victoriei în 1939.

Foto: Arhiva personală I. Gherasim

deputat român în Parlamentul de la Budapesta (1872-1891) și ulterior președinte al Partidului Național Român din Transilvania între 1902-1918. A prezidat Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 când s-a hotărât unirea Transilvaniei cu regatul României. Marin Pop, „George Pop de Băsești” (1835-1919)-personalitate marcantă a Sălajului istoric”, Muzeul județean de artă și istorie Zalău, <https://muzeuzalau.ro/george-pop-de-basesti-1835-1919-personalitate-marcanta-a-salajului-istoric/> (accesat 1 octombrie 2025).

IGH.: Nu vreau să insist pe biografia lui Ilie Lazăr că e cunoscută, dar vreau să punctez, apropo de persecuții, de pușcărie, faptul că bunicul meu a luptat împotriva oricăror forme de dictatură. El a fost închis și sub dictatura regelui Carol al II-lea, la Turnu, și sub dictatura mareșalului Antonescu, în lagărul de la Târgu Jiu. A făcut apoi 17 ani și jumătate de închisoare, trecând prin temnițele cele mai crunte ale comuniștilor. A ieșit pe 9 mai 1964.

Soția sa, Mara Lazăr, era din Copalnic, Mănăstur³⁷. Aici aș face o mică paranteză, ca să vedeți legătura istorică și de ce spun că am avut privilegiul să fac parte dintr-o astfel de familie. Legăturile familiei mele cu marii oameni politici ai acestei nații sunt impresionante! Când, pe 24 mai 1924, în casa din Copalnic, Mănăstur, bunicul meu se căsătorește cu Mara Urdea, nașii lor de căsătorie au fost Alexandru Vaida Voievod³⁸ cu soția sa. Legăturile pe care bunicul meu le avea cu marii oameni politici încă de la începuturi, de la momentul când s-a întors în țară după război, au fost foarte importante. El a fost cel care a însoțit neoficial delegații de la Alba Iulia

³⁷ Localitate de deal din sudul județului Maramureș, aflată la o distanță de 24 de km de Baia Mare, atestată din 1566 ca parte a voievodatului Copalnic-Mănăstur, condusă la acea vreme de un voievod local cu origini românești. „Comuna Copalnic-Mănăstur”, <https://primariacopalnicmanastur.ro> (accesat 1 octombrie 2025).

³⁸ Alexandru Vaida-Voevod (27 februarie 1872-19 martie 1950) a fost medic cu studii la Viena, publicist și om politic, lider al mișcării unioniste din Transilvania, deputat în Parlamentul de la Budapesta (1906-1918), semnatar al Actului Unirii de la Alba Iulia, unul dintre cei 4 reprezentanți care au dus Actul Unirii la București și l-au prezentat regelui. Prim-ministru în mai multe rânduri, ministru de interne, președinte al Adunării Deputaților (1939-1940). Între 20 ianuarie și 22 iunie 1940 este numit de regele Carol al II-lea, președintele Frontului Renașterii Naționale, partidul unic condus de rege. Pe 24 martie 1945 este arestat de autoritățile pro-comuniste și i se fixează domiciliul obligatoriu la Sibiu, unde se stinge din viață pe 19 martie 1950. „Alexandru Vaida-Voevod”, *Enciclopedia României*, https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Alexandru_Vaida-Voevod (accesat 1 octombrie 2025).

în drumul lor spre București, la întâlnirea cu primul ministru (Ionel) Brătianu și cu regele (Ferdinand I). Revenind la bunică-mea, în momentul când bunicul meu a fost arestat la Tămădău, în urma înscenării cunoscute, a fost și ea ridicată din apartamentul de pe strada Poștei din București. Ea nu a vrut să plece din țară așa că i-a zis bunicului: „Du-te, Ilie, că tu ești cel care trebuie să te lupți, eu voi rămâne aicea!” După Tămădău, a fost arestată pentru o săptămână și ținută la Ministerul de Interne.

*Mara Lazăr cu fiica sa Lia Lazăr, în 1932.
Foto: Arhiva personală I. Gherasim*

Pe data de 13 iulie 1947, după-amiaza, bunica a pregătit o valiză pentru Ilie Lazăr și cu acel bagaj, care i-a fost ulterior confiscat, a fost arestat bunicul pe 14 iulie 1947. L-a reprimut abia în 1962 când a plecat de la Râmnicu Sărat spre domiciliul forțat de la Periprava. Ajuns la Periprava, a deschis bagajul, dar toate hainele erau putrede pentru că stătuseră în valiza aceea 15 ani. La Periprava fusese întâmpinat de foarte mulți tineri români și aromâni. Aceștia din urmă aveau un obicei: înainte de a se căsători un tânăr, îi făceau „cămașa lui Iani”. Și după acest obicei, i-au făcut și bunicului „cămașa lui Iani”. Practic l-au îmbrăcat căci era doar în zdrențele cu care venise de la Râmnicu Sărat. De unde au avut cu ce să îl îmbrace?! La Periprava erau multe oi și deținuții erau puși să tundă oile, iar bunicul, având o vârstă, era însărcinat să strângă lâna și din lâna aceasta tinerii i-au făcut o cămașă... Bunicul nu a uitat lucrul ăsta niciodată. E extraordinară și impresionantă această poveste, care de fapt e pură realitate!

Acolo l-a cunoscut bunicul și pe cel care peste 6 ani avea să îi devină ginere. Adică pe tata. În 1968, când mama l-a întâlnit pe tata, la un moment dat s-a dus la bunicul meu și i-a spus: „Am cunoscut un băiat foarte fain care sigur ți-ar plăcea”. „Cum îl cheamă?” „Gherasim. Ai stat cu el la Periprava!” Bunicul meu a avut următoarea reacție: „Cu ăsta să te măriți că un om de calitate și ținuta exemplară a lui Ion Gherasim nu ai să mai găsești!”

*Ioan Gherasim și Ileana Lia Lazăr în 1968.
 Foto: Arhiva personală I. Gherasim*

Tatăl meu, Ion Gherasim, a trecut la rândul său prin cele mai crunte temnițe comuniste. Tata a făcut toată reeducarea de la Pitești, a trecut prin închisorile de exterminare de la Gherla, de la Aiud. Dar nu voia să povestească, mi-a spus despre toate astea abia în '86-'87. Eu am făcut parte dintre cei foarte puțini, poate 1% dintre tineri, care, în perioada 1986-1989, au știut cu adevărat ce s-a petrecut în timpul regimului comunist: suferința, jertfa și lupta celor persecutați. Eu, cel puțin, m-am luptat foarte tare cu acest adevăr pe care

voiam să îl povestesc prietenilor mei, mai ales la Cluj, într-un oraș universitar care era pervertit de minciună.

Revenind la tata, el mi-a povestit un lucru emoționant, și acum când îmi aduc aminte îmi dau lacrimile. Îmi zicea: „Ne lua Țurcanu și ai lui și ne ducea la bătaie. Și eu în timpul ăla mă rugam, spuneam o decadă de rozariu, toată familia mea e greco-catolică, și, în timpul acelei decade de rozariu, care durează între 5 și 10 minute, eram bătut în continuu. Eu mă rugam la Dumnezeu să nu îmi dau în vileag pe prietenii și pe camarazii mei!” Mi s-a părut un lucru formidabil!

Părintele ortodox Liviu Brânzaș povestea și el despre tata, în memoriile sale. Scria că, fiind la Aiud, „la un moment dat s-a auzit un urlet și o bătaie. Ioan Gherasim a sărit să-l bată pe gardian că l-a înjurat de mamă și el a considerat că e afrontul suprem să fie înjurat de mamă”. Pentru mine, lupta lor, jertfa lor a fost foarte importantă, mai ales în momentul când am început să înțeleg. Și am încercat să transmit mai departe ...

Ultima persoană din familie care a făcut pușcărie a fost mama. Mama a scris, înainte de a fi închisă, o scrisoare tulburătoare despre momentul Tămădău așa cum l-a perceput ea. Scria că era în gara de la Cluj, pe 16 sau 17 iulie, în drum spre buncii săi de la Mănăștur și se vorbea peste tot, apăruse și în *Scânteia*, despre trădătorii care au fost prinși la Tămădău. Și, spune mama, „a fost atât de dur pentru mine, în momentul acela eu am devenit fiica trădătorului Ilie Lazăr care făcuse România Mare!”

Deși pentru mulți era fiica trădătorului, ea a continuat lupta împotriva regimului! Studentă la filologie la Cluj vorbea liber, le spunea colegilor și profesorilor ce înseamnă Uniunea Sovietică și democrația sovietică, asta într-o perioadă cruntă. O avea colegă de bancă pe Doina Cornea... Mama zicea că nu o să uite niciodată primul an de studenție,